

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/1251	07 juni 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 23/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

6/a [REDACTED]

[REDACTED]

Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/1251 d.d. 07 juni 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken) *S*

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED] *S*

Ministerie van Buitenlandse Zaken *S*
t.a.v. plv DGPZ

INTERN:

HMID *S*
HACIV t.a.v. BCI *S*
HAI *S*
HMA *S*
CIC *S*
Archief *S*

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

23/94

(Afgesloten 071400 JUN 1994)

Bosnië-Herzegovina

De vice-president van Bosnië-Herzegovina, Ganic, heeft bevestigd dat de laatste Servische militairen zijn teruggetrokken uit de 3km-zone rond Gorazde, waar zij zich bevonden in strijd met het vorige maand door de NAVO gestelde ultimatum. De Bosnische Moslims hadden op grond van die aanwezigheid geweigerd deel te nemen aan de onder VN-auspiciën uitgeschreven onderhandelingen over een staakt-het-vuren in Bosnië-Herzegovina.

Deze onderhandelingen zijn op 6 juni hervat, al is slechts sprake van bilaterale besprekingen van de afzonderlijke partijen met de speciale afgezant van de VN voor het voormalige Joegoslavië, Akashi. Inmiddels hebben prominente Moslim-functionarissen aangegeven dat een permanent bestand niet in het belang van de Moslims is. De Bosnische ambassadeur bij de VN, Sacirbey, heeft gesteld dat bevriezing van de huidige frontlijnen geen bijdrage zou leveren aan een "territoriale oplossing" van het Bosnische conflict. Ook Ganic wees erop dat een duurzaam bestand in de huidige omstandigheden feitelijk zou neerkomen op consolidatie van de status quo, en daarmee van de Bosnisch-Servische veroveringen.

De onderhandelaars van de Moslims in Genève hebben aangegeven bereid te zijn tot een bestand van maximaal vier weken. Een verlenging daarvan zou slechts kunnen worden overwogen indien substantiële vooruitgang wordt geboekt in de vervolgonderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. De Moslims hebben inmiddels bij Akashi een plan bestaande uit tien punten ingediend. Deze betreffen onder meer de openstelling van het vliegveld van Tuzla en de hervatting van de humanitaire hulpverlening voor de gebieden waar deze momenteel onmogelijk is. Het belangrijkste punt is echter dat alle zware wapens in de republiek onder toezicht van UNPROFOR moeten worden gesteld.

Deze bepaling is militair gezien niet verrassend. Tot op heden hebben de Bosnische Serviërs het overwicht van de Bosnische (Moslim-)eenheden in infanterie gecompenseerd door gebruik te maken van hun overwicht in zware wapens, met name artillerie. Indien dit door het voorstel van de Moslims onmogelijk zou worden, zouden de Moslims in grote delen van Bosnië-Herzegovina in staat zijn met succes infanterie-aanvallen in te zetten en daardoor geleidelijk (een deel van) de Servische veroveringen terug kunnen draaien. Op sommige plaatsen, zoals bij Turbe (ten noordwesten van Sarajevo), was de afgelopen dagen reeds sprake van bescheiden terreinwinst van de Moslims. De commandant van de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten, Delic, heeft zelfs gesteld dat de omstandigheden rijp zijn om zeven steden te bevrijden, waaronder Gornji Vakuf. Overigens was bij Turbe ook sprake van Servische tegenaanvallen om het verloren terrein terug te winnen.

Zeker is dat het voorstel van de Moslims met betrekking tot de zware wapens onaanvaardbaar zal zijn voor de Bosnische Serviërs. Daaraan kunnen de Moslims een argument ontleenen om verderge onderhandelingen over een bestand af te wijzen. De

[REDACTED]

Bosnisch-Servische vice-president Koljevic heeft inmiddels gedreigd de Moslims een ultimatum te stellen om op korte termijn met een bestand in te stemmen. Indien dezen daarmee niet zouden instemmen, stelde Koljevic hen een grootschalig offensief in het vooruitzicht. Er zijn evenwel herhaalde, maar vooral nog onbevestigde aanwijzingen dat het moreel van de Servische troepen in noord-Bosnië (met name rond de Posavina-corridor en de Sapna-vinger) aanzienlijk is gedaald. Dit zou resulteren in een toenemend aantal deserties en de inzetbaarheid van eenheden sterk aantasten.

De Bosnische president Izetbegovic heeft de afgelopen dagen gezinspeeld op een voorstel om een gebied van 100 km rond het "hart van Bosnië" (dat ten noordwesten van Sarajevo zou liggen) onder internationaal toezicht vrij te maken van zware wapens, als mogelijk alternatief voor opheffing van het wapenembargo voor de Moslims. Hoewel het voorstel, in tegenstelling tot eerdere aankondigingen, tot op heden niet formeel aan Akashi is gepresenteerd, zullen de Moslims het vermoedelijk achter de hand houden om het in een later stadium alsnog ter tafel te kunnen brengen. Afhankelijk van de vraag hoe het "hart van Bosnië" gedefinieerd wordt, liggen alle omstreden gebieden (zoals de Posavina-corridor, de oostelijke enclaves en Mostar) binnen de genoemde 100km-zone. Uitvoering van het voorstel zou de Moslims identieke voordelen opleveren als het reeds genoemde tien-puntenplan. Het ligt derhalve niet voor de hand dat de Serviërs met zo'n voorstel zouden instemmen.

Een officier van de Bosnisch-Servische strijdkrachten uit de omgeving van Gorazde heeft gesteld dat zijn eenheden de beschikking hebben over SA-16-luchtafweerraketten. Naar zijn zeggen zijn die verworven van de "Joegoslavische" strijdkrachten, die deze wapens naar verluidt hebben gekocht in Rusland. Er waren de afgelopen weken reeds meerdere, maar nog onbevestigde meldingen dat de Bosnische Serviërs inderdaad beschikken over dergelijke relatief moderne schoudergevuurde luchtafweersystemen. Indien juist, bevestigt het bericht de indirecte betrokkenheid van de "Joegoslavische" strijdkrachten bij de strijd in Bosnië-Herzegovina.

Verder stelde de betrokken officier dat een deel van zijn troepen momenteel een rustpauze geniet, maar vervolgens zal worden overgebracht naar noord-Bosnië (Brcko en Doboij). Het restant zou bij Gorazde blijven totdat "het toegestaan zou zijn de stad te betreden", hetgeen de betrokken militair in de nazomer verwachtte. De aangekondigde troepenverplaatsingen en de "hernieuwde bezetting" van Gorazde komen in grote lijnen overeen met de intenties van de Bosnische Serviërs. Hun grootste belang is momenteel gelegen in het consolideren, en zo mogelijk verbeteren, van de verbindingen tussen oost- en west-Bosnië door de Posavina-corridor bij Brcko. In het verleden hebben de Serviërs duidelijk gemaakt niet bereid te zijn blijvend Moslim-enclaves aan de Bosnisch-Servische grens (Gorazde, Zepa, Srebrenica) te tolereren. Onduidelijk is overigens waarop de verwachting is gebaseerd, dat zich over enkele maanden een gelegenheid zal voordoen om Gorazde te bezetten.

[REDACTED] in het voormalige Joegoslavië meldt dat troepen van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, die in de westelijke enclave rond Bihac strijd leveren tegen Bosnische regeringstroepen, in samenwerking met Servische troepen uit de omgeving het door het regeringsleger gedomineerde gebied volledig afgrenzen. Op grond daarvan hebben de EU-functionarissen de vrees uitgesproken dat het regeringsleger in de regio zijn aanvallen zal intensiveren teneinde deze blokkade ongedaan te maken. De afgelopen maanden was herhaaldelijk sprake van een gecoördineerd optreden van Abdic-eenheden en de Serviërs uit zowel Bosnië-

[REDACTED]

Herzegovina als Kroatië. Voor de Serviërs speelt vooral de wens een rol de verdeeldheid onder de Moslims te vergroten. Er zijn aanwijzingen dat Abdic, een welvarend zakenman, voor de Servische bijstand betaalt.

De regering van de Bosnisch-Kroatische gebieden heeft aangekondigd dat de nieuwe Kroatische munteenheid, Kuna, ook het officiële betaalmiddel is in de delen van Bosnië-Herzegovina die door Kroaten worden beheerst. Zoals reeds eerder gemeld, heeft de invoering van de Kuna in Kroatië geleid tot protesten, omdat tijdens het Kroatische collaboratieregime in de Tweede Wereldoorlog een gelijknamige munt in circulatie was. De maatregel van de Bosnisch-Kroatische regering onderstreept de nauwe economische samenwerking tussen Kroatië en de "Kroatische" gebieden in Bosnië-Herzegovina. Een en ander wijst er nog eens op dat feitelijke, zo niet formele aansluiting van die gebieden bij Kroatië zelf het uiteindelijke doel van de Kroaten blijft en dat zij aan de nieuwe Federatie met de Moslims slechts een beperkte betekenis toekennen.

Bosnische (Moslim-)media hebben melding gemaakt van gewapende conflicten in en rond een aantal centraal-Bosnische steden, zoals Vitez, Kiseljak en Busovaca. Volgens de betreffende berichten is deze strijd (vermoedelijk tussen Kroaten en Moslims) ontstaan nadat Bosnisch-Kroatische eenheden in de betreffende steden barricades zouden hebben opgeworpen. Volgens meldingen van de EU-waarnemersmissie blijft ook sprake van wrijvingen tussen Kroaten en Moslims in andere delen van Bosnië-Herzegovina. Zo zouden de betrekkingen tussen beide bevolkingsgroepen in Mostar, de hoofdstad van Herzegovina, uiterst gespannen blijven. In de omgeving van Zenica zouden Bosnische (Moslim-)militairen Kroatische mannen hebben gedwongen dienst te nemen in de Bosnische strijdkrachten, hetgeen op verzet zou zijn gestuit.

De betreffende meldingen zijn nog niet bevestigd. Tot voor kort was sprake van zware strijd tussen Kroaten en Moslims rond de genoemde steden, waarvan een aantal Kroatische enclaves vormen in door Moslims gedomineerd gebied. De lokale Kroaten wantrouwen de Moslims en proberen in ieder geval de invloed van laatstgenoemden in het "Kroatische" gebied te minimaliseren. Anderzijds kan de HVO zich geen heropleving van de strijd met de Moslims rond Vitez en de andere geïsoleerde enclaves veroorloven.

Kroatië

De Kroatisch-Servische oppositie, bestaande uit de Serviërs buiten de Krajina die het Kroatische gezag erkennen, heeft scherpe kritiek geuit op de invoering van de Kuna in Kroatië. Hun belangrijkste vertegenwoordiger in het Kroatische parlement, Djukic, heeft gesteld dat de invoering van de Kuna een manifestatie vormt van de voortdurend toenemende discriminatie tegen de Kroatische Serviërs. Vermeldenswaard is ook zijn uitspraak dat zijn partij voorstander is van eenheid in Kroatië, maar niet ten koste van een oorlog. Deze uitspraak houdt mogelijk verband met dreigementen van de Kroatische president Tudjman dat Kroatië mogelijk niet zal instemmen met een hernieuwde verlenging van het mandaat van UNPROFOR, wanneer dit in september a.s. verloopt, en nieuwe vijandelijkheden in de republiek denkbaar zijn om het Kroatische gezag over de UNPA's te herstellen. De uitspraken van Djukic duiden erop dat de Servische oppositie radicaliseert. De Amerikaanse ambassadeur in Kroatië, Galbraith, die de Amerikaans-Russische bemiddelingen in het voormalige Joegoslavië mede coördineert, heeft de Kroatische regering inmiddels gewaarschuwd dat de discriminatie van Kroatische Serviërs een obstakel vormt voor het vredesproces.

Servië/Montenegro

Naar verluidt heeft Ganic in een interview met een Kroatisch blad gesteld dat hij Sandzak, een streek in het grensgebied tussen Servië en Montenegro waar een Moslim-meerderheid is gevestigd, beschouwt als een deel van Bosnië-Herzegovina. Er bestaan nauwe banden tussen de Moslims in Sandzak en die in Bosnië-Herzegovina. Ganic, wiens familie uit Sandzak afkomstig is, heeft zich in het verleden geprofileerd als vertegenwoordiger van de extreem-nationalistische vleugel binnen de Bosnische regeringspartij. Een aansluiting van Sandzak bij Bosnië-Herzegovina zou een territoriale verbinding mogelijk maken met Kosovo en de andere Albanese (moslim-)gebieden in de Balkan. De tekst van het interview is inmiddels door de Servische propaganda aangevoerd als een indicatie dat de Moslims zich in hun oorlogsdoelen niet beperken tot Bosnië-Herzegovina, maar ook aanspraak maken op delen van "Joegoslavië".

Volgens recente uitspraken van "Joegoslavische" economen bevindt de Servische economie zich in een stabiliseringsfase. Door het economische herstelplan dat de "Joegoslavische" regering enkele maanden geleden invoerde, is de inflatie tot staan gebracht. Een aantal economische indicatoren, zoals die voor industriële productie, bevestigt de economische stabilisering. De afnemende effecten van die sancties hebben ook politieke consequenties. Waar de Servische president Milosevic tot voor kort bereid leek tot substantiële concessies in het vredesoverleg en tot het uitoefenen van pressie op de Bosnische en Kroatische Serviërs om zich flexibeler op te stellen teneinde daarmee een verlichting van de sancties dichterbij te kunnen brengen, lijkt deze bereidheid inmiddels af te nemen.

Slovenië

De Sloveense president Kucan heeft een voorgenomen bezoek aan Kroatië afgezegd. Als reden werd gewezen op een "toenemend aantal geschillen" tussen beide landen, en met name het feit dat Kroatië zou weigeren deze kwesties te bespreken. Reeds vóór het uiteenvallen van Joegoslavië was sprake van latente gebiedsaanspraken tussen beide republieken, met name op het economisch belangrijke schiereiland Istrië. Na de onafhankelijkheid van beide landen zijn de wrijvingen toegenomen, niet in de laatste plaats omdat de grenskwesties ook hun weerslag hebben op de afbakening van de territoriale wateren. Verder heeft Kroatië vorig jaar Sloveens onroerend goed, met name vakantiehuisjes, onteigend, hetgeen in Slovenië veel kwaad bloed heeft gezet. Hoewel een conflict tussen beide landen op korte termijn uiterst onwaarschijnlijk is, zullen de betrekkingen naar verwachting vooralsnog koel blijven.

Macedonië

De Macedonische minister van Buitenlandse Zaken Popovski heeft "Joegoslavische" militairen beschuldigd van een toenemend aantal grensschendingen. Media hebben de afgelopen dagen gewezen op de "sluipende annexatie" door Servië van noord-Macedonië. Gebruik makend van het feit dat de grens tussen "Joegoslavië" en Macedonië, die tot 1992 slechts een binnengrens vormde, slecht gedefinieerd en gemarkeerd is, zouden Servische militairen en andere functionarissen geleidelijk de werkelijke grens naar het zuiden opschuiven. Hoewel "Joegoslavië" geen territoriale aanspraken maakt op delen van Macedonië, beschouwen Servische extreem-nationalisten tenminste het noorden van de republiek, waar enkele tienduizenden etnische Serviërs wonen, als zuid-Servië. Het gemelde "Joegoslavische" optreden vergroot dan ook in Macedonië de vrees voor territoriale expansie van Servië. Naast de economische crisis in het land, de etnische wrijvingen tussen Slavische Macedoniërs en Albanen, en de conflicten met Griekenland over naamgeving en

[REDACTED]

staatssymbolen, zou een verslechtering van de betrekkingen tussen "Joegoslavië" en Macedonië de stabiliteit van laatstgenoemd land nog verder bedreigen.

Conclusie/voorzicht

Er zijn geen indicaties dat de onderhandelingen over een staakt-het-vuren en de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina op korte termijn resultaten zullen opleveren. De Moslims zien er geen belang in een bestand te sluiten langs de huidige confrontatielijnen. Zij achten zich in staat op termijn tenminste een deel van de Servische veroveringen in de republiek terug te draaien. Hun beleid is er met name op gericht hiervoor optimale randvoorwaarden te bewerkstelligen. Tegen deze achtergrond blijven de Serviërs, die niet bereid zijn in te stemmen met de door de Moslims gestelde gebiedsaanspraken, juist streven naar consolidering van de huidige politieke en militaire situatie, met inbegrip van de territoriale verdeling.

De Bosnische Kroaten blijven ernaar streven de invloed van de Moslims in de "Kroatische" gebieden in Bosnië-Herzegovina te minimaliseren. Hun uiteindelijke doel blijft de feitelijke, zo niet formele, aansluiting van deze gebieden bij Kroatië zelf. De Bosnisch-Kroatische opstelling heeft de afgelopen dagen geleid tot wrijvingen met de Moslims.

De Servische economie toont tekenen van stabilisering. De afnemende effecten van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" hebben ook politieke consequenties. Waar de Servische president Milosevic tot voor kort bereid leek tot substantiële concessies in het vredesoverleg en tot het uitoefenen van pressie op de Bosnische en Kroatische Serviërs om zich flexibeler op te stellen teneinde daarmee een verlichting van de sancties dichterbij te kunnen brengen, lijkt deze bereidheid inmiddels af te nemen.